

مهم‌ترین اتفاقات 21 و 22 بهمن 1357 به روایت مرکز اسناد انقلاب

انقلاب شکوهمند اسلامی ایران در 22 بهمن سال 1357 به پیروزی رسید و مردم انقلابی، اداره حکومت کشور را به دست گرفتند.

همشهری آنلاین: انقلاب شکوهمند اسلامی ایران در 22 بهمن سال 1357 به پیروزی رسید و مردم انقلابی، اداره حکومت کشور را به دست گرفتند.

سال 1357 در حالی آغاز شد که صدای مهیب انفجار خشم مردم که از 19 دی سال 1356 در قم آغاز شده بود از تبریز، یزد، جهرم، کازرون، تهران، اصفهان، شیراز، مشهد، رفسنجان، همدان، نجف آباد و سایر شهرهای ایران به گوش شاه و آمریکا می رسید.

در ادامه مهم ترین اتفاقات و رویدادهای 2 روز منتهی به پیروزی انقلاب اسلامی (21 و 22 بهمن سال 1357) به روایت مرکز اسناد انقلاب اسلامی برشمرد شده است:

21 بهمن سال 1357:

با آغاز درگیری مسلحانه، پرسنل انقلابی نیروی هوایی برای تسلیح مردم در ازاء کارت پایان خدمت سربازی، یک قبضه سلاح و هفت فشنگ در اختیار آنان قرار می دادند.

در ساعت 4/5 بعدازظهر کلانتری تهران نو - پس از پنج ساعت زد و خورد شدید بین مأمورین گارد و مردم - سقوط کرد و مردم و گاردی ها در این زدو خورد چندین کشته و مجروح داشتند . از این پس، کلانتری ها یکی پس از دیگری به دست مردم ساقط شدند.

فرماندار نظامی تهران در اعلامیه شماره چهل خود، ساعات حکومت نظامی را از ساعت چهار و نیم بعدازظهر تا ساعت پنج صبح افزایش داد. پس از شدت گرفتن حملات مردم به کلانتری ها و پادگان ها، فرماندار نظامی تهران در همین روز ساعت منع عبور و مرور را تا ساعت دوازده ظهر افزایش داد. یعنی مردم تنها از ساعت دوازده شهر تا چهار و نیم بعدازظهر اجازه خروج از منازل خود را دارند.

رژیم در تدارک یک کودتای نظامی است. سپهبد رحیمی، فرماندار نظامی تهران و حومه، طی دستورالعملی به یگان های تابعه خود، از آنها خواست تا بی درنگ کلیه رهبران نهضت را دستگیر و با هواپیما به یکی از جزایر منتقل نمایند. همراه این دستورالعمل، لیستی از اسامی صدها نفر که باید بازداشت شوند، الصاق شده است که در رأس آنها نام حضرت امام، آیت الله طالقانی مهندس مهدی بازرگان، به چشم می خورد. در این دستورالعمل، پیش بینی شده است که کلیه رهبران درجه دوم که اقدام به تحریک در مقابل این دستگیری ها بکنند، بازداشت شوند.

حضرت امام خمینی در رابطه با حکومت نظامی اعلام شده از طرف فرماندار نظامی تهران، آن را ملغی اعلام کردند و گفتند: اعلامیه امروز حکومت نظامی خدعه و خلاف شرع است و مردم به هیچوجه به آن اعتنا نکنند ... اخطار می کنم که اگر دست از این برادر کشی بر ندارند و لشگر گارد به محل خودش برنگردد ... تصمیم آخر خود را به امید خدا می گیریم. همچنین دولت موقت، اعلامیه حکومت نظامی را یک توطئه توصیف کرد.

مینی بوس ها و ماشین های وابسته به ستاد کمیته امام خمینی، با بلندگو، لغو اعلامیه فرماندار نظامی را در سطح تهران اعلام کردند. گفتنی است که بنا به گفته رحیمی، یکی از سران ارتش، حکومت نظامی تصمیم داشت که با افزایش ساعات حکومت نظامی، به انجام کودتا و سرکوب مردم و خصوصا ترور و دستگیری رهبران نهضت، بپردازد. این تصمیم حضرت امام، توطئه بزرگی را در آستانه پیروزی نهضت در نطفه خفه کرد.

امام خمینی در جواب به استعفای افراد نیروی مسلح نوشتند: قسم برای حفظ قدرت طاغوتی صحیح نیست و مخالفت با آن واجب است و کسانی که قسم خورده اند باید بر خلاف آن عمل کنند.

مردم مسلح به یاری افراد نیروی هوایی رفتند. جنگ خیابانی در تهران اوج بیشتری پیدا کرد.

ده ها هزار تن از مردم در خیابان فرح آباد، پشت کیسه های شن و خاک سنگر گرفتند.

کلانتری های تهران نو، (چهارده و شانزده و بیست و یک و نه) و نارمک ده و یازده و شهر ری، سقوط کردند و همچنین یک هلی کوپتر گارد در تهران در هوا ساقط شد.

حجت الاسلام دکتر مفتاح از جانب حضرت امام، عکس مندرج در روزنامه کیهان مبنی بر رژه افسران نیروی هوایی در مقابل ایشان را کاملاً صحیح و واقعی دانست.

مهم ترین اتفاقات 21 و 22 بهمن 1357

بازرگان گزارش مطبوعات را در زمینه تماس با بختیار و سران ارتش، قویا تکذیب کرد. از سوی دفتر تبلیغات امام خمینی، هر گونه تماس با بختیار و سران ارتش تکذیب شد. امام خمینی اعلام کردند که من خودم اهل قلم و بیان هستم و هیچ سخنگویی ندارم. ستاد امداد و سازمان ملی پزشکان، تعداد شهدا را تا ساعت یازده امشب، صد و بیست و شش تن، و مجروحین را ششصد و سی و چهار نفر ذکر کرد. شما کشته شدگان که به بیمارستان جرجانی منتقل شده اند، به چهل و شش نفر رسید و تعداد زخمی ها به علت کثرت آنها قابل شمارش نیست. آیت الله شریعتمداری ضمن آرزوی موفقیت برای دولت بازرگان، انتخاب وی را تبریک گفت. مهندس بازرگان در شرکت نفت اعلام کرد: با استقرار دولت موقت، اعتصاب شرکت نفت پایان خواهد یافت. حزب کمونیست قبرس اعلام کرد که تجهیزات جاسوسی آمریکا از ایران به قبرس منتقل شده است.

22 بهمن سال 1357:

با تلاش برخی از دوستان بختیار و نیز نزدیکان مهندس بازرگان، بنا شد جلسه ای با حضور بازرگان، بختیار و قره باغی تشکیل گردد. عباس امیرانتظام درباره این جلسه می گوید: قبل از جلسه، بختیار به من تلفن زد و گفت استعفای خود را در جلسه تسلیم خواهد کرد. لیکن بختیار در جلسه حاضر نشد و تنها استعفا نامه خود را برای جلسه فرستاد. واحدهای نظامی چند شهر، از جمله لشکر زرهی قزوین، به سوی تهران روانه شدند. مردم، جاده تهران - کرج را به منظور جلوگیری از ورود واحدهای نظامی، مسدود کردند. نبرد شدید مردم با نیروی گارد در خیابان های تهران شدت بیشتری پیدا کرد. در پی درگیری های اخیر، پزشکی قانونی مملو از شهدایی است که در چند روز اخیر کشته و شناسایی نشده اند. تسلیحات ارتش، زندان اوین، ساواک سلطنت آباد، مجلسین سنا و شورا، رادیو و تلویزیون، نخست وزیری، ژاندارمری و شهربانی، به دست مردم تصرف شد. نصیری، رئیس ساواک، سالار جاف، قاتل مردم کردستان و سپهبد رحیمی، توسط مردم بازداشت شدند. همچنین سپهبد بدره ای، فرمانده نیروی زمینی، محمد امین و بیگلری، جانشین فرماندگان گارد، به هلاکت رسیدند. فرماندهان نیروهای سه گانه ارتش با حضور در خدمت امام خمینی، استعفای خود را تقدم کردند. با مراجعه به منزل حضرت امام، گروه های مسلح پشتیبانی خود را از امام اعلام کردند. حضرت امام به دنبال سقوط نهادهای اصلی رژیم و عقب نشینی ارتش از مردم خواستند که آرامش و نظم را مجدداً برقرار کنند.

رئیس ستاد کل ارتش از جمله مواردی که موجب شد ارتش اعلام بی طرفی کند، اینها بود: رئیس ستاد شهربانی به کلانتری ها گفته بود مقاومت نکنند؛ در حالیکه این خلاف دستور بود. اعزام نیروهای زبده کمکی برای افسران محاصره شده در مسلسل سازی به جهت تمرد آنها بی نتیجه ماند. سربازان به طور دسته جمعی فرار می کردند و بدون اجازه به پادگان ها بر می گشتند. نیروهای زرهی به علت سد شدن راه آنها توسط مردم و تیر خوردن سرلشکر ریاحی، موفق به کار نشدند. نیروی هوایی به علت پیوستن افسران و همافران به مردم، قدرت انجام پرواز نداشت. بی نظمی عمومی، نافرمانی و اعلام همبستگی افسران عالی رتبه با کمیته امام خمینی همه گیر شده بود.

انقلاب اسلامی مردم ایران به رهبری امام خمینی، نظام دو هزار و پانصد ساله شاهنشاهی را سرنگون کرد. امام خمینی طی پیام دیگری خطاب به مردم گفتند: توجه داشته باشید که انقلاب ما از نظر پیروزی بر دشمن هنوز به پایان نرسیده است. دشمن از انواع وسایل و دسایس بهره مند است و توطئه ها در کمین است. تنها هوشیاری و انضباط انقلابی و اطاعت از فرمان های رهبری و دولت موقت اسلامی است که توطئه ها را نقش بر آب می سازد ... با دولت موقت اسلامی همکاری نمایید تا با حول و قوه الهی هر چه زودتر با همکاری یکدیگر ایران اسلامی آباد و آزاد را مورد غبطه جهانیان بسازیم.

مهندس بازرگان طی یک نطق تلویزیونی، ضمن تشکر از آحاد مختلف مردم و خصوصاً از اعلام بیطرفی ارتش در مسائل سیاسی گفت: تیمسار قره باغی در ملاقات حضوری، همکاری خود را با دولت موقت اینجانب اظهار نموده است. از سوی حضرات آیات مرعشی نجفی و شیرازی، اعلامیه های جداگانه ای خطاب به ملت ایران منتشر گردید و پیروزی انقلاب اسلامی تبریک گفته شد.

مهم ترین اتفاقات 21 و 22 بهمن 1357 پس از سقوط رژیم سلطنتی، همافران نیروی هوایی که در حرکت نظام ی مردم نقش مهمی داشتند، از همکاری و مدد رسانی به موقع مردم تشکر کردند.

به مناسبت سقوط رژیم شاه، از سوی یاسر عرفات پیام تبریکی خطاب به حضرت امام فرستاده شد.

خسرو قشقایی ضمن ملاقات با حضرت امام، از دولت بازرگان پشتیبانی کرد. آیت الله خویی با ارسال تلگرافی برای حضرت امام، ورود ایشان را به ایران تبریک گفت. حمایت گسترده از دولت بازرگان در شهرهای مختلف کشور ادامه دارد و در همه شهرها و بخش های کشور، مردم با رهبری روحانیان مبارز محلی، مراکز اداری و دولتی مانند شهربانی، ساواک، استانداری، فرمانداری و غیره را به تصرف خود در می آورند و کمیته های مسلح انقلابی تشکیل می دهند. وقایع انقلاب آن قدر سریع بود که حتی مقامات آمریکایی در آخرین روزها نمی دانستند انقلاب پیروز شده است. اتاق عملیات کاخ سفید از طرف برژینسکی، تلفنی از سالیوان می پرسید: آیا هنوز اماکن کودتا وجود دارد؟

پیروزی انقلاب در 22 بهمن:

در روز 22 بهمن 1357، تاریخ نهضت اسلامی مردم ایران به رهبری امام خمینی (ره) به نقطه عطف خود رسید. در این روز سرانجام مبارزات مردم مسلمان به بار نشست و پادشاهی 2500 ساله و ظلم و استبداد بیش از 50 ساله رژیم پهلوی در ایران، ریشه کن شد و به خواست الهی حکومت جمهوری اسلامی تأسیس شد.

نهضت اسلامی ایران در سال 1341 با اعتراض شدید حضرت امام خمینی و روحانیت پیشرو به لایحه انجمن های ایالتی و ولایتی و آنچه که محمدرضا شاه آن را انقلاب سفید شاه و ملت می خواند شروع شد.

در این لایحه، قید اسلام از شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان حذف و به جای سوگند به قرآن، سوگند به کتاب آسمانی آورده شد و به زنان نیز حق رأی داده شد. پس از آن محمدرضا پهلوی، لوایح ششگانه ای را طرح و در یک فراندوم نمایشی به تصویب رساند. امام خمینی و مراجع قم نوروز سال 1342 را عزای عمومی اعلام کردند.

در دوم فروردین 1342 مجلسی که به مناسبت شهادت امام جعفر صادق (ع) تشکیل شده بود با حمله مزدوران ساواک رژیم پهلوی به مدرسه فیضیه قم به خاک و خون کشیده شد و عده ای از طلاب شهید و مجروح شدند.

حادثه مدرسه فیضیه قم، روحانیت و مردم را مصمم تر نمود و حضرت امام در سخنرانی تاریخی خود در عاشورای همان سال به شاه و آمریکا و اسرائیل حمله شدیدی کردند. به دنبال این سخنرانی مهم و تاریخی، عوامل رژیم، حضرت امام را در شب 15 خرداد 1342 دستگیر و به تهران منتقل کردند.

با اعلام این خبر در شهرهای مختلف، تظاهرات عظیمی بر پا شد و رژیم پهلوی دستور سرکوب این قیام را داد. در قیام تاریخی پانزده خرداد 1342 که نقطه عطفی در ابتدای نهضت اسلامی بود، هزاران نفر از مردم شهرهای مختلف به شهادت رسیده و یا مجروح شدند. حضرت امام در 18 فروردین 1343 آزاد شدند و از همان ابتدای آزادی به سخنرانی و مبارزه علیه رژیم ادامه دادند.

ایشان که از ابتدای جوانی شعار قرآن " قل انما اعطکم بواحدہ ان تقوموا لله مثنی و فرادی " را سرلوحه کار خویش قرار داده و تنها راه اصلاح در جهان را قیام لله می دانستند، در تاریخ 4 آبان 1343 در واکنش به تصویب لایحه مصونیت مستشاران آمریکایی در ایران (کاپیتولاسیون) طی یک سخنرانی سرنوشت ساز در مسجد اعظم قم به افشاگری شدید اللحنی علیه رژیم پرداخته و کاپیتولاسیون را عامل بردگی ایرانیان و ناقص استقلال کشور و مایه ننگ رژیم پهلوی دانستند.

رژیم سفاک پهلوی که از روشنگری های رهبری نهضت به تنگ آمده بود چاره را در تبعید ایشان دانست و بدینگونه حضرت امام را در 13 آبان 1343 به ترکیه تبعید کردند. در 13 مهر 1344 امام، به همراه فرزندان آیت الله سیدمصطفی خمینی به نجف منتقل شدند. حضرت امام از بهمن ماه 1348، درس ولایت فقیه خود را که در حقیقت پایه های تئوریک حکومت اسلامی بود، آغاز کردند. سلسله مباحث ولایت فقیه به شکل کتابی مدون در ایران و کشورهای عربی انتشار یافت. مهم ترین اتفاقات 21 و 22 بهمن 1357

همچنین حضرت امام به مناسبت های مختلف از جمله در جریان جشن های 2500 ساله شاهنشاهی، به روشنگری خود علیه رژیم پهلوی ادامه می دادند. در سال های اولیه دهه 1350، درآمد حاصل از نفت بیکباره افزایش یافت و شاه که در غرور و نخوت، غرق شده بود، برنامه خود با عنوان رسیدن به تمدن بزرگ را اعلام کرد. همچنین او در تاریخ 11 اسفند 1353 حزب رستاخیز را به عنوان تنها حزب فراگیر اعلام کرد و خودکامگی و استبداد خویش را بیش از پیش نمایان ساخت.

از آغاز سال 1355 شمسی تاریخ رسمی کشور از حزب دموکرات به ریاست جمهوری آمریکا رسید و با اعلام سیاست حقوق بشر خود، محمدرضا شاه، ناگزیر برای جلب رضایت بیش از پیش او فضای باز سیاسی را اعلام کرد. انقلاب اسلامی با شهادت مشکوک آیت الله سیدمصطفی خمینی در نجف اشرف توسط عوامل رژیم، وارد مرحله تازه ای شد و امواج خروشان در بین مردم به پا کرد. امام خمینی این حادثه را از الطاف خفیه الهی دانستند.

روز 17 دی 1356، در روزنامه اطلاعات مقاله اهانت آمیزی تحت عنوان "ایران و استعمار سرخ و سیاه" با امضای مستعار "احمد رشیدی مطلق" و در حقیقت با دستور شاه و دربار علیه امام خمینی به چاپ رسید. مراجع، مردم و طلاب قم در اعتراض به این مقاله اهانت آمیز، قیامی تاریخی را در 19 دی 1356 به ثبت رساندند که این قیام توسط عوامل رژیم پهلوی به خاک و خون کشیده شد.

مراجع تقلید خواستار برگزاری مراسم چهلیم شهدای قم، در سراسر کشور شدند و در اکثر نقاط ایران مراسمی برگزار شد؛ اما اینبار نوبت مردم رشید تبریز بود تا در 29 بهمن 1356 قیام آنها به خاک و خون کشیده و حماسه ای دیگر در تاریخ انقلاب اسلامی ثبت شود.

نوروز سال 1357 عزای عمومی اعلام شد و مردم، مراسم چهلیم شهدای تبریز را در شهرهای مختلف برگزار کردند که قیام مردم یزد با سرکوب شدید رژیم پهلوی، برگ ننگین دیگری در تاریخ رژیم پهلوی ثبت نمود. در 28 مرداد 1357 سینما رکس آبادان توسط عوامل ساواک به آتش کشیده شد و مردم بیگناه جان سپردند.

جمشید آموزگار که در سال 1356 به جای امیرعباس هویدا بر صدر نخست وزیر تکیه زده بود با گسترش امواج انقلاب اسلامی مجبور به استعفا شد و جعفر شریف امامی، که با شعار دولت آشتی ملی سعی در فریب افکار عمومی داشت به نخست وزیری رسید. او تاریخ شاهنشاهی را لغو و قمارخانه ها را تعطیل و مطبوعات را آزاد و حزب رستاخیز را منحل کرد؛ اما هشیاری رهبری انقلاب و مردم مسلمان نقشه رژیم را نقش بر آب کرد.

روز 13 شهریور 1357 نماز عید فطر در قیطریه تهران به امامت آیت الله مفتاح به نحو بی نظیری برگزار شد و با تظاهرات مردم در روز 16 شهریور، اعلام حکومت نظامی شد. روز جمعه 17 شهریور، مردم، بیخبر از حکومت نظامی به خیابان ها ریخته و ارتش شاه در میدان ژاله (شهدا) به روی مردم بی دفاع آتش گشود و خیابان های اطراف را غرق در خون مردم بیگناه نمود. هفده شهریور 1357 بدین شکل در تاریخ انقلاب به جمعه سیاه معروف گردید. با آغاز سال تحصیلی، دانشجویان و دانش آموزان حضور مؤثرتری یافتند.

امام در 13 مهر 1357 عازم فرانسه شدند و از آنجا سکان کشتی مردم را در امواج خروشان انقلاب اسلامی هدایت نمودند. دهکده نوفل لوشاتو در حوالی پاریس مبدل به کانون خیرساز جهان گردید و مردم و خبرنگاران از همه نقاط دنیا برای مصاحبه با حضرت امام به آنجا سرازیر شدند. در آبان ماه اعتصابات کارکنان شرکت نفت، مخابرات، بانک ملی، سازمان آب، رادیو و تلویزیون و ... بر دامنه مبارزات افزود. در 13 آبان 1357 تظاهرات دانش آموزان و دانشجویان مقابل دانشگاه تهران به خاک و خون کشیده شد. 14 آبان ارتشبد غلامرضا ازهاری مأمور تشکیل کابینه شد.

تظاهرات تاسوعا و عاشورا، عملاً به صورت همه پرسی بر ضد رژیم شاهنشاهی درآمد و مردم در شعارهایشان خواستار استقلال، آزادی و جمهوری اسلامی شدند. رژیم شاه آخرین نفسها را می کشید و آخرین تیر ترکش شاه و اربابان غربیش نخست وزیری شاپور بختیار از اعضای قدیمی جبهه ملی بود که با شعار سوسیال دموکراسی آمده و خود را مرغ توفان می دانست. مهم ترین اتفاقات 21 و 22 بهمن 1357

تمهید دیگر شاه برای حفظ تخت و تاج خود تشکیل شورای سلطنت بود و در 26 دی 1357، محمدرضا شاه پهلوی ناچار به خروج از ایران شد. امام که دولت بختیار را غیر قانونی اعلام کردند و شورای انقلاب را تشکیل داده بودند با فرار محمدرضا شاه از ایران، آماده عزیمت به میهن اسلامی شدند. بختیار فرودگاه ها را بست و پرواز امام یک هفته به تأخیر افتاد اما سرانجام روز 12 بهمن 1357 حضرت امام پس از 15 سال تبعید به ایران بازگشتند.

ورود امام به میهن را میلیون ها نفر از تهران و سایر نقاط کشور استقبال کردند. امام خمینی پس از ورود به تهران، ضمن حضور بر مزار هزاران شهید انقلاب اسلامی، در سخنرانی خود در بهشت زهرا، دولت بختیار را غیرقانونی اعلام نموده و فرمودند که بزودی به پشتوانه رأی ملت و حق شرعی خود، دولت تعیین می کنند.

امام سپس در مدرسه علوی و رفاه مستقر شدند و در 16 بهمن، مهندس بازرگان را به نخست وزیر دولت موقت منصوب نمودند. در روز 19 بهمن پرسنل نیروی هوایی ارتش به محضر امام رسیدند و با ایشان بیعت نمودند. شب 21 بهمن، در نیروی هوایی تهران، درگیری مسلحانه بین عده ای از افراد این نیرو و گارد شاهنشاهی پیش آمد که با دخالت مردم، درب پادگان ها به روز مردم باز شد و سلاح هایی به دست مردم افتاد.

سران ارتش دست اندر کار کودتا شدند و در روز 21 بهمن از ساعت چهار بعدازظهر اعلام حکومت نظامی شد. امام اعلام کردند که مردم به حکومت نظامی اعتنا نکنند. مردم در روز 22 بهمن به مراکز دولتی، نظامی، انتظامی و رادیو و تلویزیون یورش برده و آنها را فتح کردند.

با فرار بختیار از ایران و اعلام بیطرفی ارتش در روز 22 بهمن 1357، انقلاب اسلامی ایران پس از سالها مجاهدت، ایثار، فداکاری و مقاومت در راه رضای الهی با رهبری بی نظیر حضرت امام خمینی و به همت مردم سرافراز ایران به پیروزی نهایی رسید.